

Kaire Kollom: „Pahameelt tekitab lektori isikliku seisukoha jõuline pealesurumine ning üleolev suhtumine koolitatavatesse või lasteaiaõpetajatesse üldse.”

Lasteaiaõpetajate täienduskoolituse seis ja vajadused

K a i r e K o l l o m

MA, Tallinna pedagoogilise seminari lektor, Tabasalu Tibutare lasteaia juhataja asetäitja õppe- ja kasvatustöö alal

Euroopa üheksa riigi partnerlusprojekti DCT (*Day Care Training*) raames Eestis korraldatud uurimus selgitas välja meie lasteaiaõpetajate hinnangud täienduskoolituse kvaliteedile, koolitustel kogetud ebaõnnestumised ja õnnestumised, lasteaednike koolituseelistused, koolitusvajaduste väljaurimise viisid ning lasteaedade ootused ja soovid koolitusasutustele ja täienduskoolitustele.

Kaheaastase (01.11.2007–31.10.2009) rahvusvahelise projekti eesmärk oli saada ülevaade lasteaiaõpetajate täienduskoolitustest üheksas osalevas riigis ning ühtlasi katsetada elektroonilist küsitlusvormi, mis annaks täienduskoolitajatele võimalikult rikkalikku tagasisidet. Eestit esindas projektis Tallinna pedagoogilise seminari alushariduse osakond eesotsas Kristi Vinteriga (Vinter 2008). Eestis tehtud uurimuses osales 183 koolieelse lasteasutuse pedagoogi (lasteaiaõpetajad, juhatajad, juhataja asetäitjad õppe-kasvatustöö alal). Saadud info on koondatud käesolevasse artiklisse.

Täiskasvanute töökoolituse kvaliteedi tagamiseks tuleb arvestada mitut tegurit. Oluline on suunata koolitusele mo-

tiveeritud töötaja. See eeldab koolitusvajaduse määramist.

Täienduskoolituste kvaliteet

Koolitusvajadusest lähtuvalt tuleb teha valik koolitusturul pakutava vahel. Valikul on määravad kursuse ülesehitus, terviklikkus ja sisu, vastavus eesmärgile, lektorite teadmised ja oskused, kasutatavad meetodid ja materjalid ning sobiv koolitusbaas ja -keskkond. Töötajal peab olema võimalus anda tagasisidet nii koolitajale kui ka tööandjale, et kõik osalised saaksid hinnata koolituse tulemuslikkust (Täiskasvanute..., Täiskasvanuhariduse...).

Uuringus osalenud Eesti lasteaiaõpetajatest hindab pakutava täienduskoolituste kvaliteeti heaks 66%, suurepära-

seks 17% ja keskmiseks 17%. Võrdluses teiste riikidega võib välja tuua Rumeenia ja Tšehhi lasteaiaõpetajate kõrge rahulolu täienduskoolituse tasemega. Sealsete lasteaiaõpetajate arvates on enamik koolitustest suurepärase (vastavalt 35% ja 42,5%) ja hea (45,6% ja 44,83%) kvaliteediga. Kõige madalamalt hindavad koolituste kvaliteeti Leedu lasteaednikud: hea hinnangu said alla poole (40%) ja keskmise hinnangu enam kui pooled (53,8%) koolitustest.

Täienduskoolituse teemakohasusega on rahul enamik Eesti lasteaiaõpetajaid (89%). Väga kõrge hinnangu sai teemakohasus ka Poolas (90%), Austrias (89%), Saksamaal (89%), Tšehhis (86%) ja Soomes (84%). Vähem rahul

ollakse sellega Leedus (72%), Rumeenias (70%) ning Kreekas (54%).

Ebameeldivad kogemused

Enamik Eesti lasteaiapedagooge tõdes, et koolitustega seoses ebameeldivaid asjaolusid esinenud pole. Loomulikuks peeti, et mõni koolitus on rohkem, mõni vähem vajalik.

Väljatoodud ebameeldivad aspektid olid enamasti seotud koolituse sisu ja korraldusliku küljega, ootustega lektorile ning kasutatavate meetoditega. Kõige enam häiris halb keskkond: kitsas ruum, ülerahvastatus, õhupuudus, ebamugav mööbel. Ka ajakava eiramine, õppematerjalide madal kvaliteet, väljakuulutatud lektori puudumine.

Lasteaednikud ei ole rahul kooli- ja lasteaiajuhtide ühiskoolitustega, mis keskenduvad ainult kooli temaatikale, ega nende osalejatega, kelle eesmärk on üksnes koolitustõend, mitte uued teadmised, mõtted ja oskused. Muret teeb koolituste pakkumine üksnes suuremates linnades, nagu Tallinn ja Tartu, ning nende kõrge maksumus.

Tööandjatega seonduvalt häirib lasteaiapäetajaid koolituste kohustuslikkus, mis välistab valikuvõimaluse, ning rahastamisega seotud probleemid (koolituspäevade tagasitegemine).

Koolituse sisu tekitab rahulolematust siis, kui see on liiga teoreetiline, välja pakutud teema ja tegelik sisu ei kattu, saab liiga vähe uusi teadmisi ja mõtteid ning puudub ahaa-elamus. Mõne lasteaiapäetaja arvates on käsitletavat teemat sageli liiga üldised ja pealiskaudsed, lektorid tutvustavad samal teemal erinevaid või isegi vasturääkivaid lähenemisi, ühe koolituse raames koolitajate teemakäsitletused kattuvad.

Kõige enam negatiivset tagasisidet andsid lasteaiapäetajad koolitajatele ning kasutatavatele meetoditele. Rahulolematust tekitab lektori ebakompetentsus, mis väljendub väheses seoses igapäevaeluga. Koolitajad ei arvesta sageli sihtgrupiga: loengul pakutu ei vasta kuulajate tasemele või eelteadmistele.

Koolitajaid peaksid mõtlema panema sellised etteheited nagu lektori ebapiisav ettevalmistus, teema mittevõrdamine, teksti slaididelt mahalugemine, kuiv teemakäsitletus, teemast kõrvalekaldu mine, üksluisete meetodite kasutamine,

rühmatööde üleekspluuteerimine. Paha-meelt tekitab lektori isikliku seisukoha jõuline pealesurumine ning üleolev suhtumine koolitatavatesse või lasteaiapäetajatesse üldse.

Koolituste teoreetilisuse vähendamiseks soovivad lasteaiapäetajad enam mängulisust, võimalust jagada oma ja saada teiste kogemusi ning eri aktiivõppemeetodite kasutamist.

Mis on hästi

Kõige paremaks peavad lasteaiatöötajad praktilist, kohe rakendamist võimaldavat koolitust. Koolitus, kus koolitajaks praktik, toodi mitmel puhul välja viimaste aastate parima ja huvitavama kogemusena. Positiivsena tõsteti esile professionaalseid ja laia silmaringiga lektoreid. Õpetajad väärtustavad ka inspireerivat esitust ja innustavat suhtumist.

Lasteaiatöötajad hindavad kõrgelt võimalust külastada koolituste ajal lasteaedu, vahetada kogemusi erialainimestega, kuulata välislektorite loenguid, tutvuda välisriikide kogemustega, väljasõidu või spaakülastusega ühitatud koolitusi. Väärtustatakse koolitusi, kus on rohkem kui üks lektor ning pakutakse häid ülevaatlikke jaotusmaterjale, mis võimaldavad teemat kerge vaevaga lasteaias ka teistele õpetajatele tutvustada.

Rahulolu tekitab tavapärasest erinev lähenemine (näiteks videosse võetud tegevuse analüüsil põhinev koolitus). Meeldivad koolitused, mis suunavad enesesse vaatama ja ennast analüüsima, kus rakendatakse aktiivõpet ning loengutes on näitlikke tegevusi (mängud, praktilised ülesanded, loovtööd vms).

Koolituseelisted

Kõikide projektis osalenud riikide lasteaiapäetajate eelisted on sarnased – soovitakse nii juhtimis- kui ka pedagoogilisi koolitusi. Eesti lasteaednikest eelistab 65% nii juhtimis- kui ka pedagoogilisi koolitusi. Ainult pedagoogilisi koolitusi eelistab 27% ning juhtimisalasid 8% vastanutest.

Seadusandlust ja juhtimise temaatikat käsitletatavatel täienduskoolitustel huvitavad Eesti lasteaiapäetajaid kõige enam nende tööd ning lapsi ja perekondi puudutavad seadused, infotehnoloogiaoskused, stressi ja konflikti juhtimine

ning meeskonnatöö. Soovitakse ka üldiseid juhtimis-, aja- ja kvaliteedijuhtimise koolitusi ning saada teada juhtimise uusi suundi. Vähim pakuvad huvi personali värbamist, lasteasutuse majandamist ja kutsesstandardit käsitlevad koolitused.

Lisaks huvitavad lasteaednikke koolitused personali motiveerimise ja tunnustamise, õpetaja professionaalse arengu ja eneseanalüüsi, lasteasutuse sisehindamise, psühholoogia (eriti suhtlemispsühholoogia) ning õppekava rakendamise ja arendamise teemadel.

Lasteaiapäetajate suurimad huviobjektid pedagoogilistel koolitustel on mäng, koostöö lapsevanematega ning laste kõne arendamine. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava rõhutab mängu tähtsust õppimisel ja õpetamisel, samuti on lasteaiapäetajatel kohustus korraldada arenguvestlusi lapsevanematega (Koolieelse...). Seega soovitakse saada enam teadmisi igapäevategevuses vajalikest valdkondadest.

Suurt huvi pakuvad praktilist laadi täienduskoolitused: käelised tegevused, lastekirjanduse kasutamine, draamaõpetus ja lugude jutustamine, loodusõpetus ja keskkonnakasvatuse ning matemaatika. Soovitakse õpetajatöös vajalike teadmisi arengupsühholoogiast, laste distsiplineerimisest, lastega suhtlemisest ning üldisest õpetamisprobleemistikast.

Lisaks motiveerivad lasteaednikke täienduskoolitused, kus käsitletakse aktiiv- ja avastusõppe, uuenduslike õppematerjalide väljatöötamise, ainevaldkondade integratsiooni temaatikat ning jagatakse nõuandeid ja soovitusi laste sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamiseks.

Oodatud on nii praktilisi oskusi andvad (õuesõpe, üritused ja lastepeod, sõime- ja liitühmade töö spetsiifika, poiste õpetamine ja õppimine, dokumendihaldus, IKT) kui ka õpetaja enesearengut toetavad (analüüsioskus, eneseanalüüs, üldkultuuriline areng, vaimne tervis) koolitused.

Kõige vähem pakuvad huvi koolitused, mis käsitlevad tegelemist muukeelsete ja erivajadustega lastega, tööd multikultuurses lasterühmas, laste meediakultuurilikkust ning kasvatuse eetilisi ja religioosseid aspekte. Samas on õpeta-

jate teadmised nimetatud valdkondades sageli kesised ning oskus arvestada laste eripära vähene. Lasteaiaõpetajate teadlikkus meediakasvatusest on üsna väike. Paraku ei käsitle meediakasvatust ka koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava ning lasteaiaõpetajate baaskoolituses puudub meediavaldkonna temaatika. Seega ei toimu laste-aedades süsteemset ja eesmärgipärast meediakasvatust, mis võib põhjustada huvipuudust selle teema vastu (Vinter 2009).

Kolmveerand (76%) uurimuses osalenud Eesti lasteaednike on täiendus-koolitustel osalemise võimalustega rahul, alla viiendiku (16%) soovib enam, kui neile seni on pakutud, ning ligi kümnendik (8%) ei ole oma koolitusi analüüsinud.

Võrdluses teiste uurimuses osalenud riikidega on Eesti lasteaiaõpetajate täiendus-koolitusvõimalused parimad. Kõige rahulolematumad on Poola lasteaiaõpetajad, kellest vaid kolmandik (31%) saab osaleda soovitud koolitustel. Ülejäänud projektis osalenud riikide lasteaiaõpetajatest on oma koolitusvõimalustega rahul enam kui pooled (54–66%).

Asutusesisene täienduskoolitus

Üks õpetaja tööalase täienduskoolituse võimalusi on asutusesisene täiendus-koolitus, mille vormid on sisekoolituste korraldamine, õpetaja iseseisev töö ning oma praktilise kogemuse jagamine (lahtised tegevused) (Õpetajate...).

Lasteaiad koostavad riigi suunistest ning õpetajate huvidest ja vajadustest lähtuvaid koolitusplaanid. Eri huvirühmade rahulolu-uuringute, välis- ja sisehin-damise ning õpetajate eneseanalüüsi tulemusena selguvad konkreetset koolitusvajadused, millest lähtuvalt lasteaiaõpetajad koostavad oma isikliku arenguplaani.

Uurimuses osalenud lasteaiaõpetajate arvates hindab asutuse juhtkond koolitustel osalemist kõrgelt ning kõikidel töötajatel on võrdsed õigused ja võimalused end koolitada.

Samas on endiselt lasteaedu, kus täienduskoolitusest ei räägita, sest see pole asutuses eri põhjustel oluline.

Koolitusvajadus ja -pakkumine

Koolitusvajaduste väljaselgitamisele järgneb valimine, millistel koolitustel osaleda. Enam kui pooled Eesti lasteaiaõpetajad (55%) hindasid tegelikest vajadustest lähtuvate koolituste leidmist raskeks. Kolmandikul (27%) puudub nimetatud küsimuses seisukoht ning vaid napp viiendik (18%) peab sobiva koolituse leidmist kergeks. Lasteaiaõpetajad ootavad koolitusasutustelt kiiremat reageerimist muutustele, et saada vajalikke koolitusi õigeaegselt. Suur osa lasteaiaõpetajaid arvab, et koolitussüsteemi arenguks peavad koolitusasutused selgitama välja lasteaedade koolitusvajadused. Lasteaiad omalt poolt on nõus andma tagasisidet läbitud täienduskoolitustele ning tutvustama oma koolitusvajadusi. Kui tiheneksid lasteaedade siled med koolitusasutustega, paraneks eeldatavalt ka täienduskoolituste pakkumine ja kvaliteet, sest lähtutaks sihtrühma võimalustest, vajadustest, soovidest ja ootustest.

Täienduskoolituse tulevik

Eesti lasteaiaõpetajate arvates on koolitajatel hulk uusi väljakutseid. Täienduskoolituse olulisteks valdkondadeks muutuvad laste psüühilised probleemid, lasteaia personali stress ja ülepinge ning motivatsioon. Samuti vajab käsitlemist, kuidas nõustada vanemaid, kellel pole laste jaoks piisavalt aega, perekondi, kus on sotsiaalsed probleemid (narkootikumide tarvitamine, vaesus) ja/või erivajadustega lapsed, toimetulekuraskustes peresid (töötus, abitus). Õpetajad soovivad abi ka kasvava bürokraatiaga toimetulekuks ning uue koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava rakendamist toetavaid koolitusi.

Lasteaednike arvates peaksid täienduskoolituse pakkujad laiendama lapsevanematele mõeldud koolitusi. Siin on aga suureks probleemiks majanduspool (koolitus- ja asenduskulude nappus, koolituste kõrge maksumus). Praegustes oludes on vähe tõenäoline lapsevanemate suur huvi tasuliste koolituste vastu. Pigem kasvab nende koolitamisel ja nõustamisel lasteaiaõpetaja roll. Positiivseks arengusuunaks peetakse koolituste liikumist Tallinnast ja Tartust väljapoole.

Koolitused peaksid õpetajate arvates olema suunatud kindlale sihtrühmale ning käsitletavaid teemasid võiks olla pigem vähem, mis võimaldab paremini sisusse süüvida. Praegu pakutakse arvu-kalt koolitusi, kus õpetajad ka aktiivselt osalevad, sageli ei suudeta aga saadud infotulva ja uusi huvitavaid mõtteid igapäevatoos rakendada.

Koolituskeskustel lasub vastutus leida lektoriteks oma ala parimad spetsialistid nii teoreetikute kui ka praktikute seast.

Õpetajahariduse strateegia määratleb riiklikud suunised õpetaja professionaalse arengu süsteemseks ja järjepidevaks toetamiseks. Üks eesmärke on täiendusõppe kvaliteedikriteeriumide väljatöötamine (Õpetajahariduse...). Koolituste kõrgeima taseme saavutamiseks peavad koolitusasutused tegema koostööd tööandjate ja tegevõpetajatega. Tööandjad vastutavad tegelikul vajadusel põhineva täienduskoolitusplaanil väljatöötamise eest. Õpetaja ülesanne on analüüsida oma tööd ja isiksuslikku arengut ning kavandada arenguks vajalik tegevus. Koostöö tagab kvaliteetse, lasteaiaõpetaja professionaalset pidevarengut toetava täienduskoolituse.

Kirjandus

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. RT I 1999, 27, 387.

Projekti DCT pilootuurimuse tulemused.

Täiskasvanuhariduse arengukava 2009–2013. http://www.valitsus.ee/failid/TH_ARENGUKAVA_KLeht_1_.pdf, 13.10.2009

Täiskasvanute tööalase koolituse kvaliteedi tagamise eeldused. www.hm.ee/index.php?popup=download&id=4483 13.10.2009

Vinter, K. (2008) DCT alushariduses. *Õpetajate Leht*, 7. märts.

Vinter, K. (2009) Meediakasvatust lasteaias. *Õpetajate Leht*, 4. september.

Õpetajahariduse strateegia 2009–2013. www.hm.ee/index.php?popup=download&id=7952 10.10.2009

Õpetajate koolituse raamõud. RT I 2000, 87, 575